

Ivana Zajc

Boštjan Gorenc -
Pižama:
Si že kdaj jezdil
morskega konjička?

Ilustriral Igor Šinkovec.

*Ljubljana: Mladinska knjiga
(Velike slikanice), 2022.*

Si že kdaj jezdil morskega konjička? je tretja slikanica ustvarjalnega tandema, ki ga sestavljata Boštjan Gorenc - Pižama in Igor Šinkovec. Dogajanje v besedilu je strukturirano v napet dramaturški lok: v pripovedi so najprej predstavljeni liki – osemletna bratranca Svit in Erik ter Erikova mlajša sestra Lara –, ki se vročega popoldneva igrajo ob morju ter se pogovarjajo o vsakdanjih otroških stvareh, kot je na primer nakup šolske peresnice. Njihova neposrednost in razposajenost jih približata bralcu. Sledi vstop v drugačen svet pod morsko gladino, ki like uvede v svobodno raziskovanje. Najprej zagledajo morske konjičke, ki jih zajahajo in tako premagujejo razdalje. Da bi bile njihove podvodne dogodivščine sploh mogoče, otroci pod vodo dobijo posebne sposobnosti, saj “mehurčkasto” govorijo in očitno nimajo težav z dihanjem. Jezdijo po morskem dnu, preskakujejo polžje hišice in se lovijo med vetrnicami, izognejo se morski kumari, ki je podobna kakcu, ter poslušajo pesem jate ribic. V tem delu zgodbe sta

izpostavljeni lepota in zanimivost tega “drugega” sveta; osrednja dejavnost likov je čudenje bogatemu svetu morske flore in favne. Prvi manjši zaplet se zgodi, ko Lara zavije za ribjo jato ter Svit in Erik slišita lajež psa, zato sta za hip prepričana, da je deklica v nevarnosti. Ko prispeta do nje, vidita, da je “moker španjel” Fonzi v resnici zelo prijazen in da enako velja tudi za njegovo lastnico, hobotnico, s katero zaplešejo v ritmu “bitboksa”. Zgodba se znova zaplete, ko mimo otrok priplava nenavadna meduza, za katero se izkaže, da je v resnici vrečka bombonov, ki je niso odvrgli v koš za smeti: “Zakaj bi imela meduza na sebi vzorec gumijastih medvedkov?” Hobotnica Hana otrokom pove, da si je njena prijateljica v plastične odpadke ujela šest lovk, zato sledijo plastični vrečki, ki je lahko za živali nevarna. Z odličnim vohom vrečko najde Fonzi in otroci opazijo, da se je ujela pod skalo in je nekaj v njej. Vseh pet likov v vrsti vleče vrečko izpod skale – pri čemer zgodba ne pozabi na medbesedilni namig na repo velikanko – in naposled jim uspe. Iz vrečke v joku skoči prestrašena ribica, ki je zelo hvaležna, da jo je družina rešila. Izkaže se, da gre za eno od ribic iz jate, ki so jo pred tem občudovali. Zaključek zgodbe se odvije v umirjenem ozračju igre in petja otrok ter ribic, ki se naposled poslovijo. Ko pridejo otroci iz vode, ker jih starši kličejo na sladoleđ, Svit vrečko odvrže v koš za smeti.

Bralčevo pozornost pritegne izbran jezik, zaradi katerega je branje tega dela pravi užitek. Diskurz pripovedovalca je posejan z izvirnimi jezikovnimi domislicami (na primer “kepati se z zračnimi mehurčki”), vizualno močnimi primerami (“odgrnila je morsko travo kot gledališki zastor”), zaznamovanimi besedami (konjiček se je premikal “v drncu”, otroke “motri”, potem pa “jo pomuli”, kar pomeni, da odide; glas otrok je pod vodo zvenel “mehurčkasto”) in izpostavljanjem zvočne plati (“morski konjički so /.../ razigrano rezgetali”). S temi potezami delo otroku ponuja kognitivni izziv in ga samonanašalno vabi k razmislekom o podobi jezika, k raziskovanju ter debatam z odraslimi bralci. Ne gre torej le za to, da otrok s tem usvaja novo besedišče, ampak tudi za to, da začne o besedilni formi razmišljati, se pri tem vidiku ob branju ustavi ter reflektira pomene izrazov in njihove učinke. Slikanica izpostavi tudi spoznavno funkcijo, saj so v dialoge spretno umeščena zanimiva dejstva o naravi. Za razliko od pripovedovalčevega govora so dialoški deli besedila tako z vidika vsebine kot z vidika forme zelo realistični. Dialog med otroki zaznamujejo šolske teme in zanimivosti, ki so jih slišali, ob odkrivanju drugačnega sveta izražajo začudenje, ob nevarnosti in nepredvidenih dogodkih/srečanjih se izražajo s spontanimi vzkliki: “O, fuj! ‘Nekdo se je pokakal!’” Ko se liki pogovarjajo ob obali, so njihove povedi daljše in pripovedne, ko hitijo in

plavajo, se te skrajšajo in vanje vstopajo medmeti. S subtilnimi jezikovnimi izbirami so dialogi v tem besedilu tudi sredstvo karakterizacije likov; Lara je na primer navdušena, energična in radovedna, njeni stavki so kratki in se pogosto zaključijo s klicaji, polni so predlogov za nove dogodivščine, medtem ko je Erik nekoliko bolj premišljen in v kompleksnejših povedih z več podrednji pripoveduje o rečeh, ki jih je spoznal v šoli.

Izjemne ilustracije, pod katere se je podpisal Igor Šinkovec, so barvite in polne detajlov. Učinkovito prikažejo specifiko dinamičnega gibanja pod vodo in premišljeno ujamejo poze likov, ki priključijo občutek lahkotnega lebdenja v morskih globinah. Nenavadne barvne izbire (modri in opečnato rdeči toni) v slikanici ustvarjajo pridih nadrealnosti, ki besedilo postavlja v nekoliko skrivnostnejšo luč, podobe se igrajo s presenetljivimi svetlobnimi učinki pod vodo. Vizualni del slikanice poleg tega odlikujejo odlična karakterizacija likov, tudi živalskih, privlačen prikaz podvodnega življa in premišljene podrobnosti, ki zgodbene okvire besedila še razširjajo in vabijo bralce k pripovedovanju lastnih zgodb: po naključju se tako mimo pripelje majhna podmornica z miškami, ježka s potapljaško opremo pa si ogledujeta morsko dno.

Delo prikaže dva sveta: zunanji svet, v katerem je ena od preokupacij otrok šola in v katerem Lara ob pogovoru pije sok iz tetrapaka, ter podvodno okolje, v katerem liki spoznajo nove razsežnosti sveta, v katerem živijo. Ekološka tematika je ena osrednjih, vendar je v slikanico vključena le z nekaj zamahi, poudarjena je sama lepota in neverjetnost narave. Slikanica namreč bralcu ponuja sosledje čudovitih naravnih prizorov, otroci se v vodi počutijo odlično, so del tega sveta in ga odkrivajo ter iskreno občudujejo. Poanta, zakaj je pomembno, da odpadkov ne odvržemo v naravo, tako ne izzveni žugajoče, ampak slikanica bralca do razmisleka privede s tem, ko mu pokaže, kaj se v naravi dogaja in kakšne so posledice še tako drobne brezbriznosti. Ne gre za radikalno pripoved o destruktivnih posledicah onesnaževanja, marveč za droben, a poveden primer: v plastično vrečko se je ujela ribica, ki pa je tudi del velike jate, ki skupaj poje čudovito pesem. Z ribico se bralec poistoveti; njeno stisko lahko občuti ter razume. Delo bralcu omogoča, da naravo doživi, jo občuduje in začuti, da je v resnici tudi sam del nje in da jo moramo kot družba varovati. Hkrati je zgodba tudi dvojno zakodirana, saj v njej najdemo sporočilo za odrasle, ki se pojavijo tako na začetku kot na koncu pripovedi. Odrasli so namreč tisti, ki otrokom dajejo bombone, sokove v tetrapakih ipd., otroci so v ta svet zgolj postavljeni in sami o ekološkem vedenju odraslih – ne le svojih staršev, temveč predvsem ključnih odločevalcev, kot so države in korporacije – ne morejo odločati.